

Olje- og energidepartementet

Energi- og vannressursavdelingen

Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Saksbeh./tlf.nr.: Bjørn H. Bakken/23 90 47 34
Deres ref./Deres dato: Siri A. Bosheim/ 25.01.2016
Vår ref.: 15/00819-5

Vår dato: 15.02.2016

Tidlig høring av EU-kommisjonens forslag om retningslinje for systemdrift

Det vises til høringsbrev fra Olje- og energidepartementet av 25. januar 2016 om tidlig høring av EU-kommisjonens forslag om retningslinje for systemdrift.

Statnett har gjennom European Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E) gitt innspill underveis i arbeidet med utviklingen av retningslinjen. I det følgende oppsummeres vårt syn på de mest sentrale punktene som fortsatt diskuteres i Grensehandelskomiteen.

Statnett er opptatt av at retningslinjene gir norske myndigheter mulighet til å finne løsninger på prosesser og oppgavefordeling som er tilpasset norske forhold med mange konsesjonærer og andelsmessig stor del av produksjonen tilknyttet regional- og distribusjonsnett.

Regional security coordination (RSC/RSCI)

De RSCer som opprettes skal være *tenesteleverandører* til TSOene. Statnett mener at det viktig å ha klare grenseflater mellom RSC og TSO når det gjelder roller, oppgaver og ansvar og at dette må reflekteres i både regelverk og avtaler. Statnetts prinsipielle holdning er at RSC kan gi råd og utføre oppgaver på vegne av TSOene, men at det formelle ansvaret og beslutningene må ligge hos den enkelte TSO. Det vil bli et økende behov for og krav om regional koordinering mellom de enkelte land, men dette må ikke rukke ved det nasjonale ansvaret for driftssikkerhet som er tillagt TSOen. Statnett håndterer i dag 2-300 interne flaskehalsen i det norske kraftsystemet, og det vil være verken forsvarlig eller rasjonelt å overlate dette ansvaret til en RSC.

Statnett mener de nåværende formuleringene i retningslinje for systemdrift gjør det mulig å opprettholde en klar rolledeling i framtidige avtaler for regional koordinering. Denne rolledelingen må ikke svekkes i den endelige utgaven av retningslinjen.

Art. 3 (93): "regional security coordinator" means the entity or entities in one or more capacity calculation regions performing tasks related to TSO regional coordination"

Art. 76 (1): "(...) all TSOs of each capacity calculation region shall jointly develop a proposal for common provisions for the regional operational security coordination, to be applied by the regional security coordinator and the respective TSOs of the capacity calculation region."

Art. 77 (2): "The regional security coordinator shall perform the following tasks: (...) in order to support TSOs fulfil their obligations (...)"

Videre fastslå retningslinjene følgende forhold:

Art. 55 (1): "Each TSO shall be responsible for the operational security of its control area (...)"

Det er også TSOene som nå skal godkjenne om de ulike RSCene kan delegerer oppgaver mellom seg:

Art 77 (4): "(...) The TSOs of the capacity calculation region may also allow the regional security coordinator set-up or appointed under paragraph 1 to delegate one or more of its tasks to a different regional security coordinator."

Remedial actions

Retningslinje for systemdrift beskriver hvilke virkemidler TSO kan benytte for å opprettholde normal drift av kraftsystemet i Art. 20-22, såkalte "Remedial actions". Statnett oppfatter listen over mulige Remedial actions i Art. 22 som en ikke-uttømmende liste over alternative tiltak, ref. Art. 22 (2): "Where necessary and justified in order to maintain operational security, each TSO may prepare and activate additional remedial actions." Vi mener formuleringen i Art 22 (1) "Each TSO shall use the following categories (...)" feilaktig kan oppfattes som en forpliktelse til å ta i bruk alle tiltakene, og ønsker følgende modifikasjon av formuleringen:

Art 22(1): "Each TSO shall be entitled to use the following categories of remedial actions (...)"

Ramping av HVDC-forbindelser

Art 137 (1) gir alle TSOer i to synkronområder rett til å sette begrensninger på rampingen på HVDC-forbindelser mellom områdene i sine systemdriftsavtaler (Synchronous area operational agreements):

"All TSOs of two synchronous areas shall have the right to specify, in the synchronous area operational agreement, restrictions for the active power output of HVDC interconnectors between synchronous areas to limit their influence on the fulfilment of the frequency quality target parameters of the synchronous area by determining:

- a) a unique maximum ramping rate, a unique ramping period or a combination of both applicable to all individual HVDC interconnectors; and/or
- b) a combined maximum ramping rate for all HVDC interconnectors of the synchronous area."

Tilsvarende gir Art 137 (3) TSOene i en kontrollblokk (LFC block) samme rettigheter for de HVDC-forbindelsene som er tilknyttet deres kontrollblokk:

"All connecting TSOs of an HVDC interconnector in the same or in different synchronous areas shall have the right to determine, in the LFC block operational agreement, common restrictions for the active power output of that HVDC interconnector to limit their influence on the fulfilment of the FRCE target parameter of the connected LFC blocks by agreeing on ramping periods and/or maximum ramping rates for this HVDC interconnector. Those common restrictions shall not apply for imbalance netting, frequency coupling as well as cross-border activation of FRR and RR over HVDC interconnectors. All TSOs of a synchronous area shall co-ordinate these measures within the synchronous area."

På kontinentet vil det derfor være uklart hvilke TSOer som vil involvere seg i diskusjonene om ramping på våre utenlandskabler. For å sikre en effektiv utnyttelse av kablene ut av Norge er det viktig at man har mest mulig fleksibilitet i forhold til hvordan man ramper (snur flyten). Det er derfor viktig å unngå at det blir laget rigide regler med kun korte perioder hvor ramping er tillatt og med strenge krav til rampinghastighet på enkeltkabler. Ideelt sett ville Statnett ønsket å forholde seg utelukkende til TSOene i den kontrollblokken hvor HVDC-forbindelsen var tilknyttet (den tyske kontrollblokken for NorNed, Skagerrak og NordLink), men forstår at dette ikke er forenlig med avtalestrukturen som det legges opp til på kontinentet. Dette vil øke usikkerheten og kompleksiteten i framtidige avtaler om ramping på våre utenlandsforbindelser. Dette vil ikke være et problem for NSL, da det på britisk side er sammenfall mellom synkronområde og kontrollblokk.

Krav til leverandører av primærresERVE uten energilager

Det er uenighet mellom ENTSO-E og ACER/EC hvorvidt det skal settes kortere tidskrav til leveransen av primærreserver (FCR) fra aktører med begrensede energilager (Art. 156 (9)). I nåværende versjon av retningslinjene er dette kravet satt til 15 minutter.

(...) For the CE and Nordic synchronous areas, during the alert state, each FCR provider shall ensure that the FCR from its FCR providing units or groups with limited energy reservoirs are able to fully activate FCR continuously for at least 15 minutes or, in case of frequency deviations that are smaller than a frequency deviation requiring full FCR activation, for an equivalent length of time. (...)

Primærreserven (Frequency Containment Reserve, FCR) er dimensjonert til å stabilisere systemet inntil sekundærreserven (Frequency Restoration Reserve, FRR) blir aktivert for å bringe systemet tilbake til normal driftstilstand. Dagens krav i Norden er at den manuelle sekundærreserven (mFRR) skal være fullt aktivert innen 15 minutter. Det er ikke tilstrekkelig mengde automatisk sekundærreserve i systemet (aFRR) til å gjenopprette normal driftstilstand uten aktivering av mFRR. Hvis det ikke er et overlapp i tidskrav mellom FCR og aktivert mFRR, kan driftssikkerheten i systemet reduseres betydelig. Pr i dag vurderes dette ikke å være et kritisk forhold i det nordiske systemet, men denne risikoen vil øke når andelen ikke-regulerbar kraftproduksjon i systemet øker.

Prinsipielt mener Statnett at et slikt krav ikke burde vært tallfestet i retningslinjen. Kraftsystemet er under konstant utvikling, og mange store endringer vil skje framover: Utvikling av ny teknologi, mer ikke-regulerbar kraft, flere utenlandskabler, større daglig reguleringsbehov, nye markeder og produkter, kortere tidsoppløsning i markedene osv. Statnett vil derfor foreslå å bytte ut tidskravet med formuleringen *"twice the time to restore frequency"* evt. at kravet skal spesifiseres i Synchronous area operational agreement slik det tillates for GB og Irland iht. Art. 156 (8).

Utkastet til modifisert Art. 156 (9) er ikke forståelig i sin nåværende form, og bør omformuleres.

Endring av Frequency Quality Target Parameters

Art. 127 (9) beskriver et rigorøst regime med analyser og offentlige høringer for å endre Frequency Quality Target Parameters (FQTP), men iht. 127 (7) er det bare to verdier som kan endres: *Alert state trigger time* og *Maximum number of minutes outside standard frequency range*. Paragraf 127 (9) er uendret fra en tidligere versjon av retningslinjen der *alle* FQTP verdiene kunne endres, mens nåværende 127 (7) altså bare tillater endring av to av dem. I utgangspunktet ønsker Statnett at alle parameterne kan endres (etter en omfattende prosess som angitt), fordi kraftsystemet og kraftmarkedene er i stadig endring som nevnt over. Dersom det bare er to av parameterne som skal kunne endres, virker regimet for å gjøre dette unødvendig komplisert.

Krav til kommersielle aktører

En tidligere utgave av retningslinjene inneholdt en ekstra paragraf 137 (5) som spesifiserte at alle kommersielle aktører i kraftsystemet måtte følge de spesifiserte krav til ramping i synkronområdet. Denne paragrafen (eller en tilsvarende formulering) bør tas inn igjen:

Art 137 (5): "Each legal entity in CE and Nordic synchronous areas responsible for the operation of power generating modules and demand units shall endeavour to ensure that the total change in active power of the power generating modules and demand units due to the external and internal commercial trade schedules does not take place faster than the speed specified for the common ramping period in accordance with Article XX"

Med vennlig hilsen

Kristin L. Munthe
Direktør

Kopi: [Click here to enter text.](#)